

развиващите или отстраняващите се в това пространство събития и процеси между ромите ².

Социопространствената хоризонтална определеност и реализация на циганите е оказвала съществено влияние и върху **характера и особеностите на тяхното социално и етнично познание и самопознание**. Прикрепеността им в най-долните пластове на обществено-държавно структурираното пространство, разпокъсаността на тоталната битност и душевност на етноса в пределите на конкретно-груповата екзистенция, невъзможността за проникване и реално присъствие в по-вертикализираните слоеве на социалното пространство и др. под. са предопределяли съответна линия на социален и етничен релативизъм и агностицизъм. Те са обуславяли и стимулирали реално присъстваща индиферентност към житейските, социалните и историческите проблеми и дилеми на другите роми, принадлежащи към други групи, разположени в други географско и социопространствено дефинирани координати. Или пък са подхранвали и възпроизвеждали предразсъдъчно отношение, фалшифицирани и превратни стереотипи във и към познанието и практическата реактивност спрямо битието и душевността на други групи цигани. Този специфичен социален и етничен релативизъм и агностицизъм няма само своите вътрешноетнични измерения и резонанси, доколкото са се обуславяли и от иноетнични, инокултурни, иноезични и етнорелигиозни настроения и влияния от страна на други етнически общности, съвместно битували или ситуативно екзистирали с дадената група цигани. Тоест отношенията на иноетничните субекти нерядко са се враждали в и профилирали стратегически и тактически релационната „политика“ на конкретната ромска група към останалите представители както на циганския, така и на други етноси. Разбира се, всичко това е било подчинено на утилитарно-житейските и ценностно-нормативно обогрениите групови потребности, интереси, цели, ориентации, нагласи, традиции и др. под.

Социалният и етническият релативизъм и агностицизъм са обусловили и духовно-културната изолираност и ограниченост, **непознаването на собствено етническата история и съвременната биографичност**. Те са се подчинявали единствено на „асортимента“, който се е предлагал с фаворизираните в конкретната ромска група, авто-